

KIELIPEDAN KÄYTTÖOHJEISTUS 2021

Yleistä

KieliPeda-työväline on kehitetty vastauksena varhaiskasvatuksen tarpeeseen kehittää kielitietoisia toimintatapoja ja tukea erityisesti monikielisten lasten suomen kielen oppimista. Kolmiosainen KieliPeda-työväline tukee osaltaan kielitietoista varhaiskasvatusta, jossa ymmärretään kielten merkitys lapsen oppimiselle, kehitykselle, vuorovaikutukselle ja identiteeteille (VASU 2018, 31, Esiopetussuunnitelma 2016). Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävä on arvioida, millä tavoin pedagoginen toiminta tukee lapsen kielellisten taitojen kehittymistä ja kokonaisvaltaista kasvua. (KieliPeda 2020, 3.)

Mistä löydän KieliPedan?

KieliPeda työväline löytyy N-asemalta varhaiskasvatussuunnitelman oheismateriaaleista luvun 4 kansioista sekä esiopetuksen osalta myös Pedanetistä: esiopetus ->

tukimateriaalit. Työväline lomakkeineen ja käyttöönottokoulutusvideo löytyvät myös täältä: Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus | Turun yliopisto (utu.fi)

<https://www.utu.fi/fi/yliopisto/kasvatustieteiden-tiedekunta/opettajankoulutuslaitos/kieli-ja-kulttuuritietoinen-opetus>

Miten käytän KieliPeda?

Aina ensin arvioidaan oppimisympäristöä ja henkilöstön toimintaa, jotta selviää, onko lapsella oikeasti mahdollisuus omaksua suomen kieltä. Täytyy myös olla selvillä lapsen kielimaailmasta kokonaisuutena ja näiden kielten mahdollisesta vaikutuksesta uuden kielen oppimiselle. Vasta sitten voidaan kartoittaa lapsen suomen kielen taitojen kehitystä.

Työvälineestä osiota 1 on hyvä käyttää kaikissa tiimeissä syksyisin. Erityisen tärkeää se on niissä tiimeissä, missä monikielisiä lapsia on (myös pienillä).

Osioita 2 ja 3 voi täyttää yksilöllisesti lapsen kielellisten taitojen mukaan. Kun lapsi alkaa puhua omaa äidinkieltään ja suomen kieltä, on oikea hetki alkaa kartoittaa lapsen kielimaailmaa yksityiskohtaisemmin ja seurailta suomen kielen taitojen kehitystä tarkemmin. Keskustelut lapsen kielimaailmasta on kuitenkin hyvä aloittaa jo ihan pienten lasten huoltajien kanssa.

Joka ryhmässä olisi hyvä olla yksi kokonainen vihkonen Vihkosessa on paljon hyvää tietoa ja ohjeistusta, joihin voi tarvittaessa aina palata. Yksittäiset A4 lomakkeet tulostetaan tarpeen mukaan.

Tämän materiaalin hyödyntämiseen ei ole yhtä tapaa eikä kattavaa valmista ohjeistusta. Toimivia käyttötapoja mietitään yhdessä ja niitä muokataan matkan varrella. Tärkeää on muistaa, että kyseessä on nimenomaan työväline ja siitä saatava tieto hyödynnetään toiminnan suunnittelussa.

Uuden kielen oppiminen on aina yksilöllistä ja sujuvan peruskielitaidon oppimiseen voi mennä vuosia. KieliPeda työväline ohjaa meitä varhaiskasvatuksessa myös realistisiin tavoitteisiin monikielisten lasten suomen kielen oppimisen näkökulmasta. Tärkeintä onkin mahdollistaa kaikille lapsille laadukas vuorovaikutus, osallisuus ja oppimisen ilo kaikilla mahdollisilla keinoilla

Tarkemmin eri osioista

Jokaisen osion alussa on lyhyt johdanto, jossa osioiden tavoitteita ja kielitietoisien varhaiskasvatuksen periaatteita avataan. Työväline ohjaa aina palaamaan oppimisympäristön ja henkilöstön toiminnan tarkasteluun ja kysymään, onko varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri riittävän kielitietoinen ja rikasta kieltä mallintava, jotta suomen kielen taito voi siinä parhaalla mahdollisella tavalla kehittyä. (KieliPeda 2020, 3.)

Osio 1. Syksyisin on hyvä tiimin kesken miettiä oppimisympäristöön ja henkilöstön toimintaan liittyviä asioita ryhmässä olevien lasten näkökulmasta. Luontevasti tämän osion täyttäminen sujuu ryhmävasun yhteydessä. Tämä lomake on nimenomaan tiimin työkalu, eikä siirry lapsen papereiden mukana. Tiimissä mietitään, mikä toimii ja mitä pitäisi kehittää. Kannattaa valita yksi tai korkeintaan muutama asia kerrallaan kehittämiskohteeksi ja kirjata, mitä konkreettisesti asian hyväksi tehdään. Arviointia tehdään ainakin keväällä, mutta myös silloin, jos ryhmässä tapahtuu suuria muutoksia esim. henkilöstövaihdokset.

Osio 2. Lapsen kielimaailmaa on hyvä tarkastella huoltajien kanssa syksyn aloituskeskustelussa/vasussa/lapsen esiopetussuunnitelmaa laadittaessa ja täyttää jompi kumpi (huoltajat voivat valita) Monikielisen lapsen kielimaailman tarkastelu -lomakkeista. Lomake täytetään yhdessä samalla keskustellen. Näin saadaan tärkeää tietoa lapsen kielimaailmasta kokonaisvaltaisesti. Mikään kieli ei ole kielletty tai näkymätön varhaiskasvatuksessa. Kielten limittäinen käyttö ei ole puolikielisyttä, vaan

luovaa kielenkäyttöä. Kukaan lapsi ei myöskään ole kielitaidoton eikä ummikko (eivät myöskään huoltajat). Lomakkeen avulla käydään huoltajien kanssa keskustelua lapsen kaikkien kielten tukemiseen liittyvistä asioista, kerrotaan äidinkielen merkityksestä ja ohjataan huoltajia kotikielten vahvistamisessa. Lasten lomakkeista löytyvät suoraan ne kielet, jotka tuodaan esille ryhmässä. On tärkeä muistaa tutkia yhdessä näitä kieliä, eikä nostaa yksittäistä lasta kieliryhmän edustajaksi. Lapsi voi toki itse halutessaan olla tietyn kielen asiantuntija. Kannattaa muistaa myös suomen vähemmistökielet ja murteet. Keväällä lomaketta voi tarkastella taas yhdessä huoltajien kanssa ja miettiä, onko tapahtunut muutoksia esim. jonkun kielen käyttömäärässä jne. Uutta lomaketta ei välttämättä tarvitse keväällä täyttää, vaan huomiot voi kirjata syksyllä täytettyyn. Tämä lomake siirtyy lapsen papereiden mukana ryhmästä toiseen. Uusi lomake kannattaa täyttää syksyisin, koska kielimaailma elää lapsen kasvaessa ja esim. suomen kielen tai jonkun muun kielen määrä voi kasvaa merkittävästi. Täytettyjen lomakkeiden avulla nähdään lapsen kielimaailman kehittyminen pidemmältäkin ajalta. Tämä lomake toimii hyvänä pohjana keskusteluille huoltajien kanssa kaikkien monikielisten lasten kohdalla.

Osio 3. Nämä lomakkeet siirtyvät lapsen papereiden mukana ryhmästä toiseen ja niitä täytetään ainakin syksyisin ja keväisin. Täyttäminen kannattaa yhdistää vasukeskusteluihin, jotta huoltajatkin saavat ajantasaista tietoa suomen kielen taidoista, samalla kun lapsen kielimaailmasta muutenkin puhutaan. Kyseessä on nimenomaan taitotason kuvaus, ei testaaminen. Taidot voivat näyttäytyä eri osa-alueilla epätasaisesti, tyypillisesti esim. ymmärtäminen on usein parempaa kuin puheen tuottaminen. Merkintöjä voi siis olla eri taitotasolla. Kannattaa hyödyntää myös kohta, missä on ajatuksia seuraavalle taitotasolle siirtymisestä. Tämä seuranta on osa pedagogista dokumentointia, jonka avulla toimintaa voidaan suunnitella entistä paremmin suomen kielen oppimista tukeväksi. Usein toimintaa voi suunnitella niin, että se palvelee ryhmässä monia lapsia. Koko henkilöstön tehtävä on havainnoida suomen kielen taitojen kehitystä, mutta varhaiskasvatuksen opettaja vastaa oppimisprosessin etenemisestä ja toiminnan suunnittelusta. Lomaketta voi hyödyntää hyvin myös oman äidinkielen taitojen kartoitukseen huoltajien kanssa keskustellessa. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta/esiopetuksesta eteenpäin, lapsen lomakkeita ei enää siirretä, mutta tieto lapsen suomen kielen taidoista siirretään.

Lähteenä KieliPedan ja opetussuunnitelmien lisäksi: Virpi Hämäläinen ja Niina Ranta: KieliPedan käyttöönotto-ohjeistus 2021, Hyvinkään kaupunki